

مقدمه

تعلیم و تربیت دینی باید به گونه ای انجام گیرد که تمهیدات لازم برای رسیدن انسان به درجاتی از ایمان را فراهم نماید انسان هدایتگر نیز باید بداند که نباید صرفاً به علم و حقایق دینی قناعت کند بلکه باید بکوشد شرایطی برای خود فراهم آورد که این علم به قلب برسد و قلب تسلیم حقایق و معارف شود برای تحصیل، ایمان لازم است، انسان تفکر کند و با عقل خود حقایق و معارف را دریابد این دریافت عقلی لازم است اما کافی نیست برای رسیدن به ایمان مراتبی از تقوا ضروری است زیرا قرآن کریم هدایت کننده متقین است هر مرتبه ای از ایمان مرتبه ای از تقوا، نیاز دارد، رابطه ایمان و تقوا یک رابطه دوطرفه است مرتبه اول تقوا، مرتبه اول ایمان را به دنبال دارد ایمان اولیه سبب حرکت می شود و مراتب دیگر تقوا را به دنبال می آورد پس ما به عنوان معلم باید در آموزش دینی به دانش آموزان نهایت دقت را داشته باشیم. همانطور که می دانیم ایران به عنوان یک کشور اسلامی بویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی تربیت دینی و اخلاقی شهروندان خود را یکی از وظایف مهم خود تلقی می کند بر این اساس از نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی بویژه نهاد تعلیم و تربیت رسمی انتظار می رود اهتمام بسیاری به تربیت دینی و اخلاقی دانش آموزان و دانشجویان داشته باشد و معلمان از میان سایر عوامل تربیتی تاثیر بیشتر و بارزتری در تربیت دانش آموزان دارد.

در فضای آموزشی قرن 21 مقوله های سرعت، دقت، مهارت و اطلاعات و فناوری های نوین مطرح است. در این فضا، کلاس درس، تحت عنوان سلف سرویس عمومی و مدرسه، تحت عنوان جمهوری دانش نام می گیرد که از استانداردهای خاص پیروی می کنند که باید در به کارگیری آنها دقت های لازم اجرائی ویژه لحاظ گردد. لذا وجود خصوصیات و شرایط لازم در فرایند یاد دهی - یادگیری در کلاس درس که مطابق نیازها و ویژگی های فراگیران می باشد، طبق استاندارد سازی یعنی تعیین آنچه که باید انجام شود و اجرای آن، باید به بهترین وجه ترسیم شود. در این فضای آموزشی عقیده بر این است که به منظور تدوین استانداردها بالاخص در یک کلاس و فضای آموزشی باید برنامه و نیازهای فراگیران لحاظ گردد. محیط آموزشی لازم است با تکنیک های جدید آموزشی آراسته گردد، زیرا عقیده بر این است که انطباق های خلاق پویا به طور مؤثری در فضای کیفی آموزشی تأثیر دارد. انطباق های خلاق می توانند برنامه های درسی را به یکدیگر مرتبط کنند و مفاهیم عینی - ذهنی را عینی تر سازند و برخی درس ها و محتواها در فضای مناسب که بر اساس استانداردها غنی شده اند بر یادگیری تأثیر به سزایی دارد.

بیان مسأله

در آستانه ی قرن بیست و یکم در حوزه ی آموزش و پرورش با توجه به سطح انتظارات افکار عمومی، نسبت به برون دادهای فعلی نظام تعلیم و تربیت کاستی های قابل توجهی احساس می شود. از طرفی تغییرات سریع به وجود آمده در عرصه های مختلف و تغییر نیازمندی های جامعه، بروز حرف و مشاغل جدید، همگی ضرورت بازنگری در فرایند آموزش و پرورش را فراهم کرده است. در نگرشی سریع به آموزش و پرورش برای جلب اعتماد عمومی، تربیت معلم شایسته مطرح می باشد. لذا پرداختن به برنامه ی آموزشی در آموزش و پرورش که بخشی از آن معلمان خلاق و شایسته می باشند ضروری به نظر می رسد. راجر کافمن می نویسد درجه ی موفقیت یک نهاد یا سازمان آموزشی به میزان هم خوانی قصد آن سازمان با قصد جامعه بستگی دارد. (پرویزیان، سایت آموزش و پرورش) باید توجه داشت که برنامه ریزی آموزش و پرورش قبل از این که بر شاخص های کمی استوار باشد تاکید بر کیفیت دارد لذا باید برنامه های پیش بینی نشده در جهت بهبود کیفیت آموزش و در راس آن معلمان به عنوان مجریان اوامر آموزشی باشد و فرایند تصمیم گیری ها باید بر اساس یک الگوی مشخص و هدفمند صورت گیرد. ضمن این که آموزش و پرورش ما در حال حاضر با بسیاری از جوامع تطبیق داشته است ولی برای رسیدن به اهداف متعالی سازمان و رسیدن به استانداردهای لازم نیاز به بازبینی و چاره اندیشی دارد و این بازبینی می بایست در سطوح مختلف نظام آموزشی و علی الخصوص در بازنگری روش آموزش در مقاطع مختلف¹

¹ - هاشم معلم در تربیت دینی نوشته صدیقه هوشیار

نقش و ویژگی های معلم در پرورش دینی

می دانیم که هدف از آموزش دینی تنها افزایش معلومات دینی دانش آموزان نیست بلکه هدف اصلی، پرورش ایمان و نیل به تربیت دینی و الهی است. به عبارت دیگر، هدف اصلی «دین آموزی» نیست بلکه «تدین» است.

در تعلیم و ترتیب دینی عوامل متعدد و گوناگون دست به دست هم داده و بستری را مهیا می کنند که در آن کودک رشد می یابد. این عوامل را باید از زمینه های وراثتی، محیط خانه و از پدر و مادر تا خویشان، دوستان، محله زندگی، همکلاسان، مدرسه، معلمان، کتاب، مواد آموزشی گوناگون و غیره جست و جو کرد. اما به یقین پس از پدر و مادر باید مهمترین عامل را در مدرسه و در شخصیت معلم بجویم. به ویژه در محلوده سنی دوره ابتدایی که الگو پذیری دانش آموز از یکسو و نقش الگویی معلم از سوی دیگر این عامل را قوت می بخشند. علی رغم اینکه امروزه آموزش دینی صورت کتاب محوری در کشور ما به خود گرفته است ولی همچنان نقش اول را باید متعلق به معلم بدانیم که ویژگی های متناسب با این نقش مهم را طلب می کند. کتاب تنها ماده اولیه کار معلم است. اوست که محتوای این کتاب را با تدبیر خود، تدریس می نماید، همچون خیاطی که پارچه ای را متناسب با قامت دانش آموز به هیات لباسی مناسب در می آورد و بر قامت شاگرد خود می پوشاند. در این فصل به برخی از این ویژگی ها و نکات مهم در این خصوص اشاره خواهد شد. چگونه علم را به ایمان تبدیل کنیم؟ می دانیم که هدف از آموزش دینی تنها افزایش معلومات دینی دانش آموزان نیست بلکه هدف اصلی، پرورش ایمان و نیل به تربیت دینی و الهی است. به عبارت دیگر، هدف اصلی «دین آموزی» نیست بلکه «تدین» است. گاهی دیده می شود دانش آموزانی مطالب کتاب درسی را به خوبی فرا می گیرند و از عهده امتحانات مربوط نیز بر می آیند اما عملاً با آن هدف مقدس و نهایی که همانا شکوفایی ایمان در ضمیر است، فاصله زیادی دارند. اینجاست که این سوال پیش می آید که چگونه می توان آموزش دینی را به پرورش دینی تبدیل کرد؟ یا چگونه می توان این «علم» را به «ایمان» مبدل ساخت و دین آموزی را منتهی به تدین کرد؟¹ برخی کلید حل مساله را تنها در انتخاب محتوای کتب درسی می دانند و معتقدند که مثلاً به جای پرداختن به مسائل نظری باید به موضوعات اخلاقی و عملی پرداخت یا به جای پرداختن به مباحث دیگر، دانش آموزان را مستقیماً با آیات و روایات آشنا و مانوس کرد و...

¹ نقش معلم در تربیت دینی نوشته محمد داودی

اما عملاً دیده می شود که تدریس مباحث اخلاقی و تربیتی نیز تا زمانی که منتهی به ایمان و باور قلبی نشده اند، محفوظات و معلوماتی بیش نیستند. همان مطلب را نیز می توان آموخت و در امتحان نیز نمره قبولی گرفت بی آنکه قلبا و روحا از آنها متاثر شد. همین طور است در مورد آیات و روایات. فرق علم و ایمان می دانیم که فرق میان علم و ایمان در این است که اولی دانسته هایی است در «ذهن» و دومی گرایشی است در «دل». موطن اولی ذهن و جایگاه دومی دل است. ایمان، علم توام با التزام و تعهد به آن علم است. به عبارت دیگر، شناختی است آمیخته با گرایش قلبی آن؛ یعنی هم عنصر ذهنی و شناختی دارد و هم عنصر روحی و روانی. کسی که «خداشناس» است تنها علم به وجود خدا دارد اما کسی که «خداپرست» است علاوه بر اینکه خدا را می شناسد، او را پرستش نیز می کند (گرایش خاضعانه به سوی خدا). بنابراین، ممکن است کسی خداشناس باشد بی آنکه خدا را پرستد (مانند شیطان). مشکل تعلیم و تربیت دینی از دو جهت است: هم از لحاظ اقتناع عقلی (که آموزش عهده دار آن است) و هم از جهت ارضای روحی (بعد روانی ایمان) اما در این میان آنکه از دشواری و پیچیدگی بیشتری برخوردار است بعد روانی آن است تا بعد عقلی آن. موفقیت بعد روانی - یعنی ایجاد کشش و گرایش به حقایق دینی - از امور سهل و ممتنع است. سهل است زیرا در برخی موارد به آسانی قرین موفقیت است. ممتنع است زیرا در برخی موارد دیگر دشواری های زیادی بر سر راه خود دارد و چه بسا که به نتیجه نیز نمی رسد. می دانیم که اصولاً مسائل روانی از غموض و پیچیدگی خاصی برخوردارند زیرا روح انسانی بسان آینه ای است که از هر چیزی متاثر می شود و احاطه بر کلیه عوامل موثر در زمینه روانی انسانی، کما و کیفاً ممکن نیست. برآیند این تاثیرات سبب می شود که کسی روحا در بعضی جهات آمادگی کامل یا نسبی پیدا کند و کسی دیگر در همان جهات به تنها هیچ آمادگی نداشته باشد بلکه مقاومت منفی نیز پیدا کند. تربیت خانوادگی، تاثیرات محیط، سوابق ذهنی، عقده های روانی، خصلت های موروثی و اکتسابی، غرایز و عواطف همه در حصول آن آمادگی یا این مقاومت تاثیر دارند¹ و کسی که هم اکنون در کلاس درس دینی نشسته است عالمی در درون خود دارد که هر یک از این عوامل در پیدایش آن سهمی داشته اند. برخی دلی مستعد و آماده برای تربیت دینی و الهی دارند و نیازمند جرقه ای از سوی معلمی شایسته؛ و برخی به طور آگاه و ناآگاه مقاومت هایی در درون خود دارند که کار مربی دینی را با دشواری روبه رو می سازد. اگر معلم دینی بخواهد

1- نقش و ویژگیهای معلم در پرورش دینی نوشته زهره عموزاده

علاوه بر دادن آموزش های دینی، به پرورش دینی دانش آموزان نیز پردازد یعنی علم را به ایمان تبدیل کند و دین آموزی را قرین تدین سازد، باید علاوه بر اینکه عقل ها را اقناع می کند بتواند دل ها را نیز ارضا کند یعنی به موازات حضور در ذهنیت دانش آموزان، در دل های آنان نیز جای پای برای خود باز کند و این، مهم ترین و ظریف ترین کاری است که یک مربی باید انجام دهد و شاید بتوان مهم ترین فارق بین «معلم» و «مربی» (به معنای اصطلاحی آنها) را در همین جا یافت که مربی واقعی کسی است که توانسته است راهی به سوی دل ها بگشاید و علم را به ایمان و عقل را به دل و شناخت را به کشش پیوند زند. راز جذب دانش آموزان تجارب آموزشی نشان می دهد معلمانی که توانسته اند رابطه روحی و عاطفی سالمی بین خود و فراگیران ایجاد کنند، در تربیت فراگیران و حتی ایجاد تحول روحی در آنها به موفقیت های شایانی دست یافته اند. این یک اصل ثابت شده است که علاقه و ارادت به معلم و استاد نقش بسیار قوی در زندگی شاگرد دارد. هر یک از ما در دوران تحصیل خود از معلمانی که مورد علاقه و توجه ما بوده اند به شدت متأثر شده ایم، لذا راز موفقیت معلمان دینی در رشد و شکوفایی ایمان در فراگیران را باید در درجه اول در جذب دانش آموزان دانست یعنی اینکه معلم بتواند اعتقاد و علاقه قلبی آنان را برانگیزد و قادر به برقراری رابطه روحی و معنوی با آنها شود به طوری که حرکت دانش آموزان به سوی او از روی علاقه و همراه با نوعی اعتماد و اعتقاد باشد و البته این مهم در دوره ابتدایی با زمینه های مساعدی همراه است و کودکان در این سنین وابستگی و علاقه شدیدی به معلم خود دارند. تردیدی نیست که انسان زمانی مجذوب کسی می شود که در وی احساس برتری و تفوق کند و عقلا و قلبا به این برتری گواهی دهد به طوری که در دل آرزوی شبیه ساختن خود با وی را داشته باشد. ممکن است فراگیر در تشخیص این برتری به اشتباه افتد یعنی برتری وهمی و غیر واقعی را به جای برتری واقعی بپذیرد،¹ اما در هر حال باید چنان امتیازاتی را برای وی قائل باشد تا مجذوب وی شود. پس از آن است که به سرعت به طرف وی حرکت می کند و حتی به راحتی تن به پیروی و اطاعت از او می دهد. از این راز جذب دانش آموزان را باید در شخصیت معلم و نفوذ معنوی او جست و جو کرد.

1- نقش و ویژگیهای معلم در پرورش دینی نوشته زهره عموزاده

اهمیت موضوع

تحولات سیاسی کشورهای مختلف جهان در قرن گذشته بحران‌های اجتماعی-اقتصادی، فرهنگی و... بدنبال داشته است. این مسائل باعث شده که کارآیی نظام‌های آموزشی فعلی مورد سؤال قرار گیرد و بازنگری در آنها لازم و ضروری به نظر برسد و برای مقابله با مسائل مذکور و ارتقاء کیفی نظام آموزشی نیاز به اتخاذ برنامه ریزی استراتژیک و استاندارد آموزشی بیش از هر زمان دیگر احساس می‌شود. ضمناً در کشورهای جهان سوم علاوه بر موارد یاد شده، افزایش تقاضا برای آموزش، افزایش هزینه‌های آموزش و پرورش و تامین آن، کاهش کیفیت آموزشی، سست شدن مدیریت نظام آموزشی، عوامل چالش برانگیز به نظر می‌رسند که در پیش روی کارشناسان و دست‌اندرکاران نظام‌های آموزشی خودنمایی می‌کند. در کشور ما نیز با استفاده مدارک موجود (عسگری، 1373-بازرگان، 1374) مشکلات مذکور وجود دارد و تجدید نظر در کمیت و کیفیت بخش آموزش و پرورش کشور اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. از طرفی هرگونه تغییر یا اصلاح در برنامه‌های آموزشی باید مبتنی بر نظریه‌های شناخته شده و استاندارد شده صورت گیرد در غیر این صورت تغییرات تکراری بی‌ثمر ناپایدار همراه با تجارب تلخ آموزشی خواهد بود. انگیزه‌ی مقاله‌ی حاضر نیز بر همین اساس می‌باشد و ضمن ترسیم آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم و ضرورت در سطح کلان ارائه شود تا در آینده بتواند در ارتقاء کیفیت و کمیت آموزش موثر باشد.

ویژگی های اخلاقی

1- مراعات آداب و رسوم اجتماعی: بسیاری از سعادت های اجتماعی مرهون ادب و مراعات آداب و رسوم اجتماعی است و به بهانه ی پیشرفت علم و تحولات و جهانی شدن نباید معلم که الگوی اخلاق برای دانش آموزان خود است آداب و رسوم اجتماعی خود را کنار گذارد، حصارها را بشکند و حریم عفت و پاکدامنی جامعه را کنار نهد.

2- نشاط و شادابی: معلم باید به هنگام ورود به کلاس، مشکلات زندگی خود را که ناشی از تغییر و تحولات جامعه اش می باشد نظیر تورم، گرانی، بیماری ها و ... همه را کنار گذاشته و با روحیه ی شاداب و پر نشاط پا به دنیای کلاس نهد.

اگر بی نشاطی، کسلی، افسردگی بر او غلبه کند موجب انتقال آن به دانش آموزان نیز می شود و به قول نیچه: «هیچ کاری که در آن روحیه ی شاد نقش نداشته باشد پیش نمی رود». (رشد تکنولوژی، 82)

3- آراستگی ظاهر: هر چند در قرن بیست و یکم سرعت، اهمیت ویژه ای می یابد و زمان و فرصت به حداقل می رسد اما معلم باید فرصت رسیدن به ظاهر را به خود بدهد و با ظاهری آراسته وارد کلاس شود.

رسول اکرم (ص) قبل از خروج از منزل، مقابل آئینه می رفته و ظاهر خود را مرتب می کرده است و در جواب این سؤال که چرا تا این اندازه به این موضوع اهمیت می دهند می فرمودند: نمی خواهم باعث غیبت مردم شوم. معلم باید از رسول اکرم (ص) که الگو و اسوه ی اخلاق است درس بیاموزد.

4- سعه ی صدر: اگر معلم در عصر تحولات و تغییرات، رفتار هایی خاص از دانش آموزان خود دید باید با سعه ی صدر با آن برخورد کند، دریا دل باشد و توانایی پشت سر گذاشتن هیجان های ناشی از پیشرفت در دانش آموزان خود را داشته باشد زیرا با سعه ی صدر، بسیاری از مشکلات حل می شود ((رب اشرح لی صدري ... و یسرلی امری (سوره طه، آیه 25))) با سعه ی صدر می توان استعداد درونی فراگیران را شناخت و آنها را شکوفا کرد.

5- اخلاص: بارزترین ویژگی معلم در عصر شکوفایی علم، اخلاص است. مدرسه، درس، کلاس، رفتار، گفتار همه باید بوی اخلاص بدهد. اگر به دنبال آموزش های جدید و تکنیک های جهانی است نباید به خاطر ریا و رخ کشیدن خود و خودنمایی باشد، بلکه باید اخلاص در کار داشته باشد و تنها خود را نبیند بلکه هدفش پیشرفت جامعه و تعالی آن باشد و اگر اکسیر اخلاص در کار معلم نباشد هر چند در زمینه ی علمی، معلمی موفق باشد اما ارزش معنوی نخواهد داشت.

6- شخصیت دان به دیگران: معلم موفق در قرن بیست و یکم، کسی است که علاوه بر این که خود مشخص است برای دیگران اعم از دانش آموزان یا همکاران ارزش و شخصیت قائل است و با سخنان کنایه آمیز نباید دیگران را برنجاند، بلکه باید راهنمای بقیه در راه یابی به موفقیت ها باشد دیگران را تحقیر و در جمع سرزنش نکند ((ویل لکل همزه لمزه)) زیرا باعث عقده و کینه در وجود شخص می شود و آتش انتقام را شعله ور می سازد.¹

7- تعهد در کار: اگر معلم همگام با جامعه پیشرفت کرد و بر تمامی زوایای علوم و فنون جدید دست یافت اما در کارش به خصلت تعهد آراسته نگشت، جز زیان و خسران برای جامعه اش ارمغان دیگری نخواهد آورد. تعهد کاری موجب درست استفاده کردن از اطلاعات علمی می شود، راه بکارگیری صحیح آنها را به معلم می نمایاند و گرنه علم در خدمت نسل کشی و تباهی جوامع می شود؛ همان طور که این وضعیت در غرب حاکم است.

8- تقوا: ویژگی های اولیه و مسلم برای قرن بیست و یکم، تقوا است. اگر معلم آراسته به خوی و خصلت تقوا نباشد، نسلی که تحت تعلیم و تربیت او می باشند عاری از این صفت خواهند بود و کسی که تقوا نداشته باشد تحت تأثیر فرهنگ های مخرب قرار خواهد گرفت و پدیده ی تهاجم فرهنگی را با استقبال خواهد پذیرفت و یا این که دچار غرور علمی کاذب می گردد.

9- وظیفه شناسی: معلم قرن بیست و یکم، دارای خصلت وظیفه شناسی است. از زیر بار مسوولیت به بهانه های مختلف نمی گریزد، تأخیر در کار ندارد، در کلاس درسش اتلاف وقت نمی کند، کم کاری در برنامه اش مفهوم ندارد و حتی گاهی بیش از وظیفه نیز کار انجام می دهد و ایشار می کند، فقط به کار از جنبه ی مالی و سود مادی نمی نگرد و در حین انجام وظیفه اش چشم داشت به تعریف، تمجید یا پاداش و تشویق خاص و ... ندارد.

10- رأفت و مهربانی: معلم قرن بیست و یکم، مهربان است و با این صفت کودکان و نونهالان را به خود جذب می کند، پرخاشگر و تندخو و عصبانی نیست، زمینه را برای هر گونه پرسش و سؤال فراهم می کند، اجازه می دهد به راحتی دانش آموزان با او گفتگو کنند، مشکلات درسی یا غیر درسی خود را بازگو کنند.

¹ معلم خوب من نوشته آیت ا... مظهری

11- نگرش و بینش صحیح: معلم قرن بیست و یکم، نگرشی درست و مثبت از مسائل دارد. مسائل جدید و نوآوری ها را با دید مثبت می نگرد که روحیه رقابت جویی را در او تقویت می کند نه این که کاستی های او را به رخش کشد، در تجزیه و تحلیل این نوآوری ها قوی و قدرتمند است و آنها را مغتتم می شمارد و به خوبی استفاده می کند. (افروز، غلامعلی)

12- تقدم منافع جامعه نسبت به منافع خود¹

¹ سیزگیها و قابلیتهای مورد انتظار از معلمن نوشته غلامعلی افروز

ویژگی‌های معلم در قرن 21

از آنجایی که قرن بیست و یکم، قرن اطلاعات، ابتکار و مهارت و سرعت می باشد بنابراین ویژگی‌های معلم در این قرن بر اساس این اصول می باشد.

اطلاعات:

ویژگی معلم، بالا بردن اطلاعات و به روز کردن آن است. در بحث اطلاعات ((برنامه ICT فناوری اطلاعات)) جایگاه ویژه ای دارد که به آن می پردازیم.

1- آشنایی فناوری آموزشی: برای کسب موفقیت در قرن بیست و یکم، معلمان باید دانش آموزشی تربیت کنند که یادگیرندگان مادام العمر باشند و این مسیر نمی گردد مگر این که فرایند یادگیری مبتنی بر انتقال صرف دانش تغییر پذیرد بنابراین معلمان باید با استفاده از کامپیوتر و اینترنت و کاربرد آنها تدریس واقف باشند و دانش آموزان را نیز به این امر ترغیب کنند.

فناوری اطلاعات به ما می گوید آن چه که تا دیروز درست بوده امروز ممکن است نادرست و حتی گمراه کننده باشد، بنابراین معلمان با استفاده از این تکنیک باید معلمانی محقق و پژوهشگر باشند و دانش آموزان پرسش گر امروز و پژوهشگر فردا تربیت کنند.

2- آشنا با استانداردهای جهانی کیفیت کار

3- بالا بردن اطلاعات عمومی: معلم قرن بیست و یکم در همه ی زمینه ها اطلاعات خود را بالا ببرد نه فقط در زمینه ی رشته ی تدریس خود چرا که بسیاری از علوم به هم وابسته اند. اصطلاحات رایج روز را بشناسد، امور سیاسی، اقتصادی، اجتماعی جامع خود را بلداند و در نهایت به علم روان شناسی آگاه باشد چرا که یک معلم بیش از معلم بودن خود باید یک روان شناس آگاه و خیره باشد.

4- تدریس نوین: استفاده از روش تدریس فعال و همگام با روز، روش هایی تدریس معلم را ویژگی خاص می بخشد عبارتند از: روش همیاری، روش تدریس فعال، روش بارش مغزی، روش ایفای نقش، روش نمایشی، روش بحث گروهی، روش حل مسئله، روش استقرایی، روش اکتشافی.¹

تمامی این روش ها را می شناسد و می داند که هر یک را در چه درسی و در چه کلاسی به کار گیرد و به تعبیری تدریس او مبتنی بر استانداردها است و تدریس بر اساس استاندارد نوعی بهبود فرایند کار در آموزش و پرورش است.

¹ مقالات فارسی لینکستان

5- شرکت در دوره های ضمن خدمت: معلم همیشه خود باید در حال فراگیری علم باشد و اطلاعات جدید و نو را بگیرد، در طول کار خود همیشه یکسان تدریس نکند و نکات را از جهات مختلف و زوایای متعدد بیان کند. لازمه ی این کار، شرکت در دوره های ضمن خدمت آموزش معلمان است.

6- آشنایی با اصول روانشناسی تربیتی: از آنجائی که معلم در طول تدریس خود نیاز به ارتباط مقابل دارد، بنابراین باید مخاطبان خود را شناسایی کند. بداند در چه شرایطی زندگی می کنند، تا حدی از خانواده آنها مطلع باشد. در این صورت می تواند پیام های یاد دهی خود را شفاف منتقل سازد.

7- داشتن طرح درس: معلم باید زمان تدریس خود را حساب کند کتاب مورد تدریس را با طرح درس سالانه، بودجه بندی کند و همچنین طرح درس روزانه، داشته باشد و اطلاعاتی کافی و جامع درباره ی مراحل طرح درس نویسی داشته باشد ارزشیابی تشخیصی، تکمیلی، پایانی را بداند و در مراحل تدریس خود به کار بندد. هدف های جزئی و کلی و هدف های رفتاری را شناسایی کند. حیطه های آموزشی (دانش، درک و فهم، کاربرد، ترکیب قضاوت) را بداند و در طرح ریزی سؤالات و ارزشیابی های مستمر خود که در طرح سالانه خود در نظر گرفته است اعمال نماید.

ابتکار

دومین ویژگی قرن بیست و یکم، قرن ابتکار بود که در این زمینه، معلم باید دارای ویژگی های زیر باشد.

1- خلاق است: معلم قرن بیست و یکم در این رابطه ی خود خلاق است، دست به شیوه های جدید می زند و دانش آموزان را نیز خلاق با می آورد هر اندازه دانش آموز از نظر اطلاعات، غنی تر باشد. انگیزه ی خلاقیت که در نهاد او بالقوه وجود دارد به فعلیت می رسد و این صورت نمی پذیرد مگر این که معلم و راهنما خودش، آراسته به صفت خلاقیت باشد.

2- ایجاد دنیای پرسش در کلاس: معلم مبتکر، کسی است که همیشه سؤالی برای مطرح کردن در کلاس داشته باشد و حس انگیزه ی کنجکاوی دانش آموزان را تحریک کند. آنان را به فعالیت و جنبش وا دارد. (در کلاس مرده و خسته کننده، مرتباً دیدگان دانش آموزان فقط به عقربه های ساعت می باشد)، را روشن سازد و عشق یادگیری فنون جدید را در آنها زنده کند.¹

¹ استانداردهای آموزش نوشته حسین حنیفه

- 3- ایجاد دنیای تخیل در کلاس: معلم مبتکر به تخیل دانش آموزان احترام می گذارد. یک انشای نو یا یک نقاشی غیر عادی را به مسخره نمی گیرد، از جنبه ی خلاقانه و مبتکرانه به آن می نگرد زیرا تخیل است که خلاقیت و ابتکار را به دنبال دارد.
- 4- واهمه نداشتن از شکست: معلم مبتکر در به کارگیری مسائل از هیچ گونه شکستی نمی هراسد بلکه قوی و استوار می ایستد، طرح های خلاق خود را آزمایش می کند و جواب و نتیجه را می گیرد و به همه منعکس می کند.
- 5- خطرپذیری: معلم مبتکر در راه خود هر گونه خطری را می پذیرد اعم از خطرات مالی یا غیر مالی، زیرا به هدفش امیدوار و معتقد است.
- 6- قدرت تغییر پیش فرض ها: معلم مبتکر پیش فرض های جدید ارائه می دهد و به یک مسئله از زوایای مختلف می نگرد، پیش فرض های قدیمی برای او جالب نیستند، می اندیشد در ذهن خود ((چرا)) پروری ذهنی ایجاد می کند و پیش فرض ها را تغییر می دهد، تجربه می کند، می آزماید تا بالاخره روشی جدید و طرحی نو در اندازد.
- 7- تشخیص پیش نیازهای دانش آموزان: یکی از زمینه فعالیت های معلم این است که از کجا شروع کند و پیش نیاز فراگیران او چیست؟ نقطه ی شروع مبتکر سستی و معمولی نیست، بهترین نقطه ی شروع را به کار می بندد، گاهی با طرح سؤالی نوین با آوردن وسیله با مکتبی سؤال برانگیز و ...
- 8- درمان ناتوانایی های یادگیری: معلم مبتکر دانش آموزان ناتوان را شناسایی می کند و به درمان آنها می پردازد. معلمی که با دانش آموزان یک دست خلاق و توانا کار کند، ابتکار خاصی شاید نتواند در کار خود به کار بندد، اما معلم مبتکر کسی است که با به کار بردن روش ههای جدید آموزشی به دانش آموزان ناتوان کمک کند.
- 9- شناخت تفاوت های فردی: معلم مبتکر به تفاوت های فردی دانش آموزان توجه دارد . می داند به هر کلام چه مسئولیتی بدهد و در چه زمینه ی آنها را خلاق بار آورد و استعداد های نهان آنان را در چه رشته ی تحصیلی بارور سازد¹

¹ حمایت آموزش و پرورش

مهارت و سرعت

سومین ممیزه ی قرن بیست و یکم، مهارت و سرعت است که معلم باید دارای ویژگی های زیر در این مقوله باشد.

1- مهارت های فردی: شامل قدرت طرح ریزی مدل ذهنی، به کارگیری اصول منطقی در تدریس، قدرت تجزیه و تحلیل مسائل قدرت تصمیم گیری.

2- مهارت های ارتباطی: مهارت های ارتباطی معلم شامل ویژگی های: کنترل احساسات، فن بیان، به کار بردن شعر و امثله در تدریس و گزارش دهی صحیح می باشد.

3- مهارت در تدریس: بیشترین تأثیر در اثر بخشی کار معلمان، مهارت در تدریس و اطلاع از دانش تدریس است و ارتباطی خاص بین دوره کارآموزی و عملکرد معلمان وجود دارد، معلم قرن بیست و یکم باید با فنون جدید تدریس آشنا باشد و آنها در تدریس خود به کار گیرد.

4- استفاده از وسایل کمک آموزشی (تکنولوژی آموزشی): یکی از مقوله هایی که به مهارت و سرعت تدریس معلم کمک می کند به کار بردن وسایل کمک آموزشی در امر تدریس می باشد به ویژه در دوره مقطع ابتدایی.

5- مهارت تفکر انتزاعی: معلمانی که تفکر انتزاعی بالایی دارند می توانند با دیدهای متفاوت به یک مسأله یا مشکل بنگرند (از دید خودشان، دانش آموزان، مشاوران، مدیران، اولیاء و ...) بنابراین می توانند راه حل های متفاوتی ارائه دهند و درباره ی مزایا و معایب هر برنامه، فکر و بهترین راه را انتخاب کنند و اگر نتایج پیش بینی شده، تحقق نیابد مشتاقند که برنامه را تغییر دهند. در هنگام برنامه ریزی مشکلات اضافی را می توانند حدس بزنند و قبل از این که مشکل روی دهد به طور منظم و اصولی پیشگیری هایی را تدارک ببینند، مهارت تفکر انتزاعی باعث می شود معلمان در امر یاددهی موفق تر باشند.

6- مهارت تجزیه و تحلیل مسائل: این معلمان سطح تفکر انتزاعی فوق العاده بالایی دارند. در حوزه ی کلامی از هوش زیادی بهره مندند، سرشار از اندیشه های عالی هستند. درباره ی موضوعات گوناگون به روشنی بحث می کنند، می دانند انجام چه کارهایی لازم است و چه کارهایی ضرورت و اهمیت ندارد.

نکته ای که قابل ذکر است این که هر چند در قرن بیست و یکم تحولات جهانی و واژه ی سرعت اطلاعات، ابتکارات، مفاهیم کلیدی و خاص می باشند اما ویژگی های معلم در فرهنگ دینی ما همیشه

جای خود را دارد که در کنار ویژگی های قبلی اهمیت فراوان و به سزایی دارد چرا که هدف از تعلیم و تربیت فراگیران تنها در زمینه ی علم نیست بلکه تربیت و پرورش دینی و رشد خصوصیات اخلاقی بسیار مهم است که در این جا به ویژگی های اخلاقی معلم در قرن بیست و یکم می پردازیم.

چکیده و نتیجه گیری

تحول اساسی و پایدار در هر جامعه در گرو متحول شدن نظام تعلیم و تربیت آن جامعه است و محور اصلی تحول و توسعه ی نظام تعلیم و تربیت بهبود کیفیت کار معلم، شناخت و ویژگی های آنها می باشد.

معلمان به عنوان پایه گذاران اندیشه های علمی، مبلغان ارزش ها و مسئولیت های اجتماعی به کودکان ما می باشند و حرف اول را در تربیت منابع انسانی می زنند و هیچ حرفه ای همچون شغل معلمی تاثیر موثری در جوامع ندارد. طرفداران و مبلغان تحول و توسعه در جوامع باید بیش از هر کس حامیان واقعی معلمان باشند و سیاست گزاران آموزش و پرورش با در نظر گرفتن حقوق و مزایای شغلی ویژه برای معلمان مدارس و یا دارا بودن مدرک تحصیلی و تخصص و تعهد مورد نظر، دغدغه های زندگی را برای آنان کاهش دهند زیرا معلم یک هدیه الهی است و بسیاری از بزرگان فرهنگ ما و دیگر فرهنگ ها افتخار شان این بوده که سال های پرپرکت عمر خود را در مدارس طی کرده اند نظیر پیازه، اریکسون، مرحوم باغچه بان، استاد نیرزاده، شهید رجایی، با هنر و ...

از طرفی معلمان باید بدانند در چه شرایط متحول جهانی زندگی می کنند فکر و عمل و توان خود را محدود به مرزهای جغرافیایی خود نکنند از قدرت ابتکار، خلاقیت و مهارت برخوردار باشند، فعالیت های خود را محدود به چند کتاب یا جزوه که در مراکز تربیت معلم یا در طول کار خود با آن آشنا شده اند نکنند زیرا که دنیای پیچیده و متحول امروز مستلزم یادگیری مداوم و فرزند زمان خود بودن و فعالیت، حساسیت و خلاقیت است و به گفته آلبرت اینشتین افراد انسانی را نباید همچون ابزارهایی بی جان در نظر گرفت و جوانان را به مثابه ی شخصیت های متعادل و موزون باید به جامعه تحویل داد.¹

در پایان از خدولند متعال می خواهیم که به معلمان ما توفیق روزافزون در امر یاد دهی عنایت فرماید آنان را به صفات حمیده، آراسته گرداند و صبوری و بلند همتی و آزاد اندیشی را به آنان اعطاء فرماید تا بتوانند در تربیت و آموزش نسل سالم و صالح و خلاق موفق باشند چرا که آینده ی ایران در گروه کارآیی دانش آموختگان امروز می باشد.

منابع و ماخذ:

- تکنولوژی آموزشی، شماره 19، اسفند ماه 1382
- تکنولوژی آموزشی شماره 19، فروردین 1383
- معلم خوب من، آیت اله مظاهری، 1370
- سایت آموزش و پرورش www.Amoozeshvaparvareh.Org
- ویژگی ها و قابلیت های مورد انتظار از معلمان، غلامعلی افروز، دانشگاه تهران، 1382
- استانداردهای آموزش فضای قرن 21، حسین حنیفه 1382
- تدوین استانداردهای کیفیت معلمان، اعظم ملایی نژاد، 1382
- رشد مدیریت مدرسه، شماره 15، فروردین 1383

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

موضوع:

ویژگیهای معلم دینی

نام و نام خانوادگی:

فاطمه زارعی

مدرک و رشته تحصیلی: لیسانس - دبیری معارف اسلامی

شماره پرسنلی: 26430521

استان محل خدمت: اصفهان

محل خدمت: اداره آموزش و پرورش شهرستان نطنز

نام آموزشگاه محل خدمت: هنرستان زینب کبری (س)

شماره تلفن ثابت: 4244692

شماره تلفن همراه: 09132629502

سال تحصیلی 87-88

فهرست مطالب

1	مقدمه
2	بیان مساله
3	نقش و ویژگی های معلم در پرورش دینی
6	اهمیت موضوع
7	ویژگی های اخلاقی
10	ویژگی های معلم در قرن 21
10	اطلاعات
11	ابتکار
13	مهارت و سرعت
15	شعر معلم
16	چکیده و نتیجه گیری
17	منابع و ماخذ